

Høring Stortinget april 2013

Likestillings- og diskrimineringsombudet er her i dag fordi kjønnsbasert vold, også den som skjer i nære relasjoner, er en form for diskriminering av kvinner og jenter og et brudd på bestemmelsene i FNs kvinnekonvensjon.

Jeg vil starte med å gratulere regjeringen for den aller første stortingsmeldingen om vold i nære relasjoner. Meldingen, som nå er på justiskomiteens agenda, er historisk viktig. Den viser at det nytter å jobbe for likestilling og kvinners rett til frihet fra vold. Volden er kvinneundertrykkingens og -diskrimineringens ytterste konsekvens og er svært ødeleggende for mange menneskers livsbetingelser og levekår.

Jeg mener at meldingen kan få stor praktisk betydning, fordi den belyser og drøfter viktige innsatsområder med til dels nye perspektiver. **For det første er det viktig at regjeringen nå tydelig anerkjenner at det har vært satset for lite på forebygging** (side 43). Vi regner derfor med at det blir økt trykk og ressurser til det forebyggende arbeidet.

Effektiv forebygging krever at tiltakene som igangsettes tar tak i det historisk skjeve maktforholdet mellom kvinner og menn. Meldingen anerkjenner at mangel på likestilling, tradisjonelle kjønnsroller og negative kjønnsstereotyper gir grunnlag for diskriminering, trakassering og i verste fall vold.

Til tross for at vi har oppnådd til dels gode likestillingsresultater i utdanning, arbeid, politikk og i fordelingen av ulønnede omsorgsoppgaver, blir kvinner og jenter i Norge fortsatt utsatt for ulike former for kjønnsbasert vold. Det er et stort paradoks. Vi må derfor tørre å spørre om endringer i den relative maktrelasjonen mellom kvinner og menn - i betydning mer makt, likeverd og frihet til kvinner – kan medføre økt risiko for vold? Som vist til i meldingen, har kvinner økt risiko for å bli utsatt for både fysisk og psykisk vold fra partner dersom de får høyere inntekt og utdanning enn mannen sin, eller er i arbeid når mannen er uten arbeid (Bjelland 2011).

Generelt i samfunnet registrerer vi også en slags motkultur til likestilling. For eksempel er den pornografiske seksualiseringen av kvinner og jenter svært massiv og allestedsnærværende i offentlige rom. Samtidig er det en trend «å gjøre gutter og menn til «ordentlige menn igjen» som motsvar til en mer likestilt mansrolle. Disse trendene ser vi i leketøysbransjen og i mediens kjønnsstereotype fremstilling av kvinner og menn. Jeg håper at dere deler min store bekymring for dette tilbakeslaget, som ifølge FNs kvinnekomité bidrar til en mer voldelig diskriminering.

- Ombudet ønsker derfor at mediebransjen i større grad holdes ansvarlig for å unngå bruk av negative kjønnsstereotyper. I tillegg til selvregulerende retningslinjer som for eksempel Vær Varsom-plakaten, kan vi – som i Storbritannia - diskutere hvorvidt det bør opprettes en uavhengig klagemekanisme.
- Jeg mener også at forslaget i Politikk for likestilling om et omfattende program for å motvirke seksuell trakassering er viktig å få på plass. Det er etter ombudets syn av avgjørende betydning med likestillingstiltak rettet mot unge mennesker, og særskilt gutter og menns holdninger til likestilling.
- Det er også viktig slik Likestillingsutvalget foreslår (Struktur for likestilling), at offentlige myndigheters plikt til å fremme likestilling, i likestillingsloven, konkretiseres til en plikt som også innebærer å:

- d) forebygge diskriminering, seksuell trakassering, trakassering på grunn av kjønn, hatvold og kjønnsrelatert vold, og til å*
e) motarbeide og bekjempe fordommer og stereotypier (Forslag til ny § 1 b).

For det andre byr meldingen på en tilsynelatende liten, men svært viktig nyvinning knyttet til bistand og beskyttelse til overlevende. Regjeringen vil nå prøve ut at politi og tjenesteapparat gir bistand til voldsutsatte i samme lokale. I stedet for at voldsopfrene selv må løpe fra kontor til kontor for bistand og beskyttelse, følger tjenestene kvinnenes behov. Dette er et paradigmeskifte. Det er viktig å sikre ett så bredt samlokalisert tilbud som mulig, og at organisasjoner fra sivil samfunn også deltar i samarbeidet. Det øker sjansene for et tilbud tilpasset ulike kvinners sammensatte behov for hjelp og mulighet til reetablering.

Når det gjelder effektiv strafferettslig forfølgelse, er jeg svært glad for at meldingen gjennomgående tar tak i viktigheten av politiets og rettsvesenets kompetanse på feltet. Jeg er særskilt opptatt av at opplæringen inkluderer kunnskap om stereotypier og holdninger. Det kan bidra til å få flere domfellelser. I tillegg er det bra at bruken av straffelovens § 219 skal kartlegges for første gang. Den kjønnsnøytrale ordlyden usynliggjør mangel på likestilling og maktulikheter menn og kvinner imellom og ulikheter menn imellom. Den kjønnsbaserte volden i nære relasjoner rammer særlig kvinner og jenter, men også menn og gutter som bryter med kjønnsstereotype roller, identiteter og forventninger. FNs kvinnekomite ber Norge om å prioritere å vedta en omfattende lovgivning på dette området.

For det fjerde vil jeg be komiteen spesielt å sikre at meldingen følges opp med tilstrekkelig finansiering. «Tiltakene som er omtalt i meldingen skal dekkes under berørte departementers gjeldende budsjetttrammer», heter det i meldingen. Det er bra å kreve en reallokering av ressurser hos sektoransvarlige. Men ombudet er skeptisk til at «omfang av tiltakene vil tilpasses de prioriteringer som gjøres innenfor berørte departementers gjeldende budsjetttrammer». Er det noe vi kjenner til, så er det at likestillingspolitiske tiltak ofte, også på voldsfeltet, taper kampen om ressursene når de er i konflikt med andre interesser. For eksempel har tilstrekkelig finansiering av krisesentrene vært et vedvarende problem i 30 år. Meldingens potensial står og faller på finansieringen.

Avslutningsvis vil jeg si at det er svært bra at ulike regjeringer har tatt ansvar for å prioritere vold i nære relasjoner. Partipolitiske skillelinjer må også settes til side i fortsettelsen. Jeg oppfordrer derfor alle partiene, med justiskomiteen i spissen, til å gå sammen tverrpolitisk for å sikre at den aller første Stortingsmeldingen om vold i nære relasjoner blir en reell milepæl for retten til frihet fra vold.